

Διαγενεακή ισορροπία:

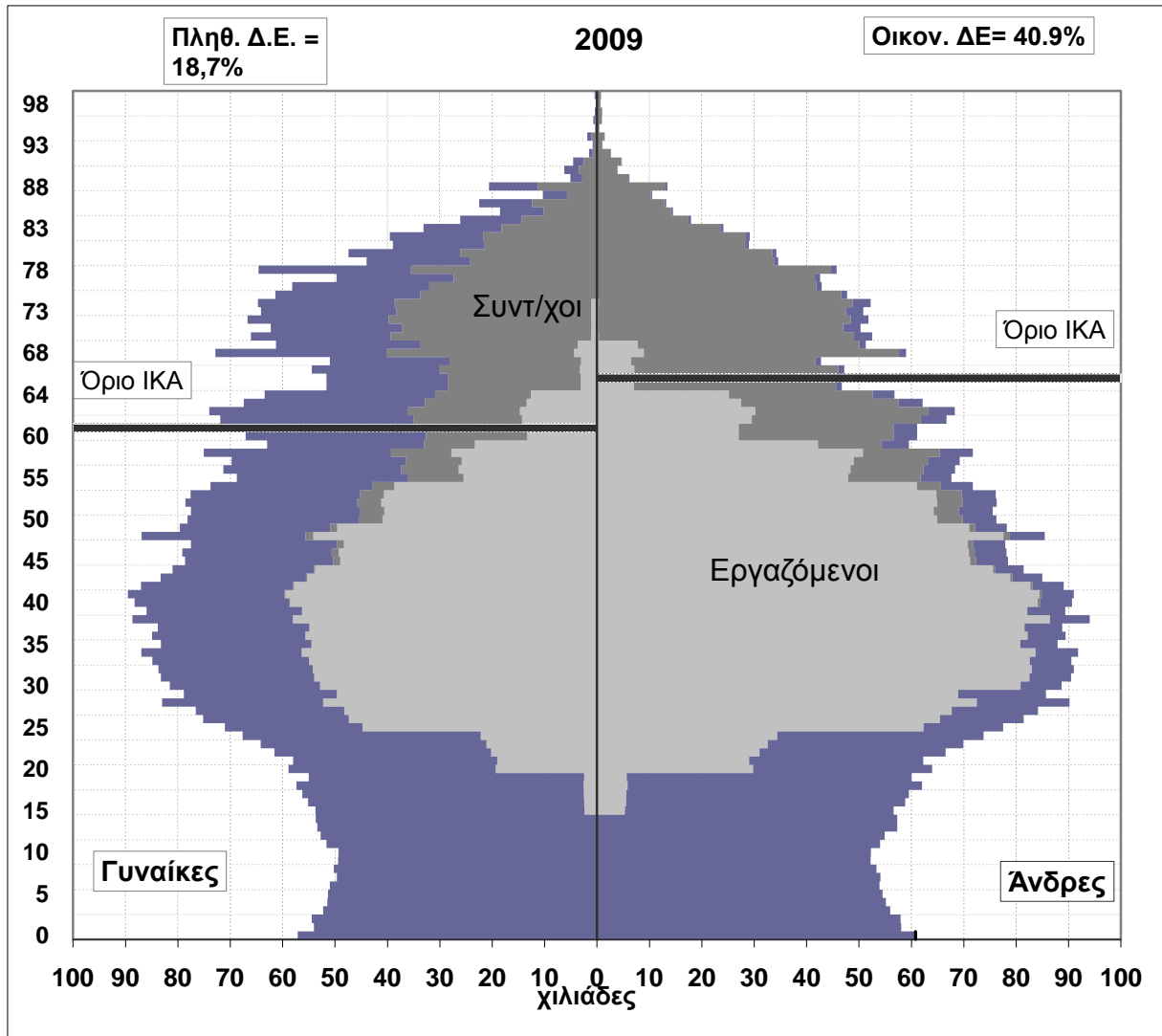
Πώς ένα πρόβλημα γίνεται λύση;

Πλάτων Τήνιος
Πανεπιστήμιο Πειραιώς

Ημερίδα Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς
*«Διαγενεακή Δικαιοσύνη και Δημόσια πολιτική
την εποχή της κρίσης»*,
Αθήνα 17 Ιουνίου 2010

Γεύμα για τρείς - Τρώνε δύο, πληρώνει ένας

- Η κοινωνική ασφάλιση είναι γεύμα για **τρεις**:
 - Τους **συνταξιούχους**, τους εργαζόμενους του σήμερα, και τους **εργαζόμενους του αύριο**.
 - Απλώς **διανέμει** παραγωγή, δεν **παράγει**.
- Παραγγέλνουν και τρώνε οι πρώτοι δύο,
 - Προνόμια, **αδιαφάνεια**, οριζόντιες και κάθετες αδικίες
- Στέλνουν τον λογαριασμό στην
 - **«Κυρία που έρχεται»** - στην νέα γενιά.
- Το **δικό μας ασφαλιστικό** μας το έστειλαν αυτοί που αποφάσιζαν μεταξύ **1975-1985**.
 - Εμείς, με την σειρά μας, προσπαθήσαμε να το μεταθέσουμε παρακάτω.
 - Ένα **αεροπλανάκι “Ponzi”** μεταξύ γενεών – επικερδές όσο υπάρχουν νέες εισοδοι
 - **Στο τέλος όμως – ο ‘μουτζούρης πληρώνει’;**
 - Κάποιοι **πλήρωσαν** και **δεν θα πληρωθούν**.
- Το παιχνίδι σίγουρο ότι κάποτε θα τελειωνε
 - **«Ωρολογιακή βόμβα»** του 1988 μετατράπηκε **«Νάρκη, που πατήσαμε»** 2010.
 - **Πρόβλημα και ευθύνη** για την τελευταία γενιά του παλιού
 - **Ευκαιρία** διαμόρφωσης πεδίου για την νέα γενιά.

Το σημερινό πρόβλημα

Πρόβλημα μέλλοντος:

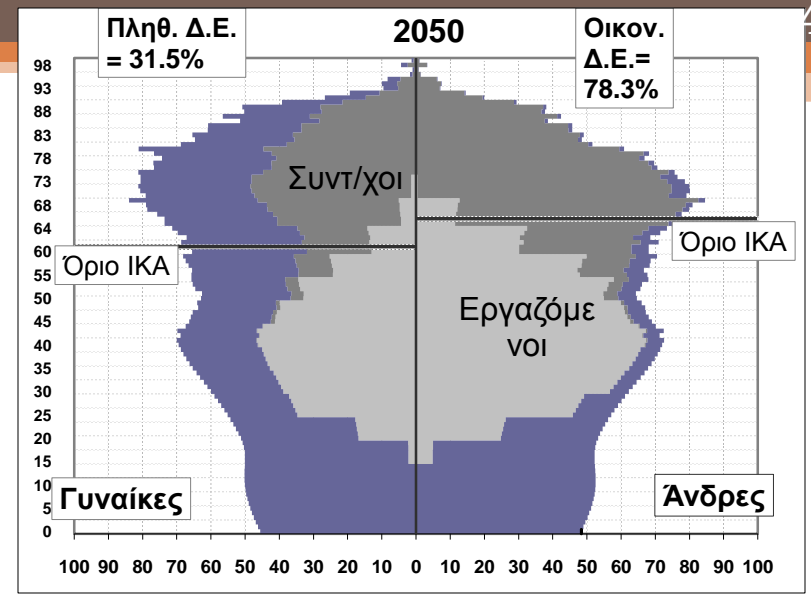
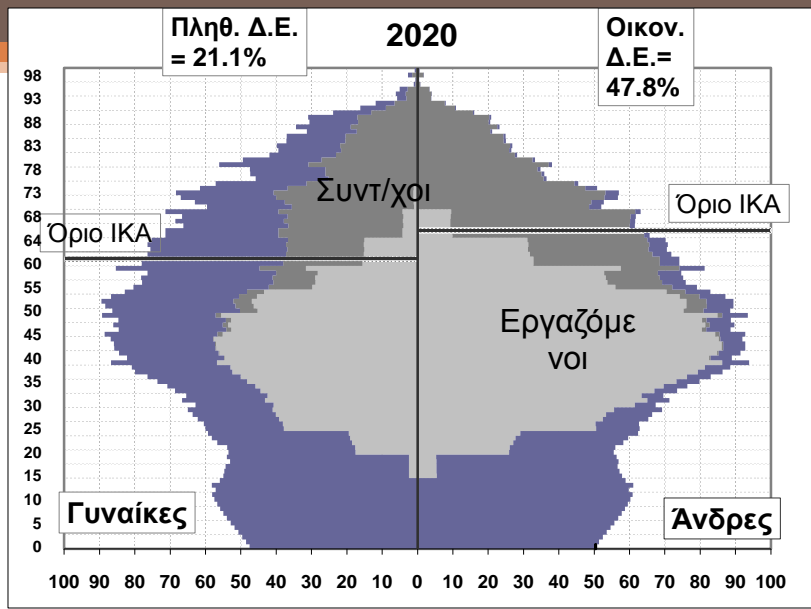
Πολλοί συνταξιούχοι
Λίγοι εργαζόμενοι

Πρόβλημα παρόντος:

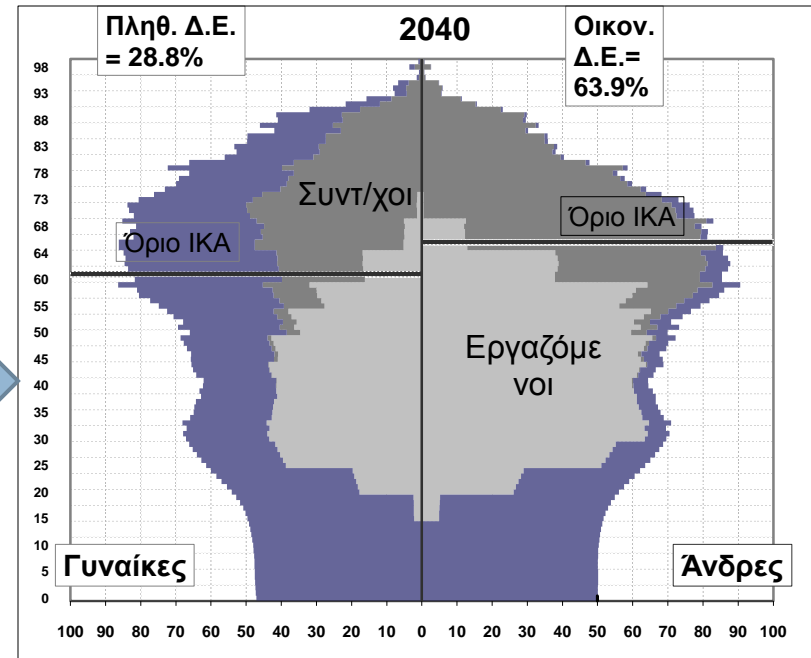
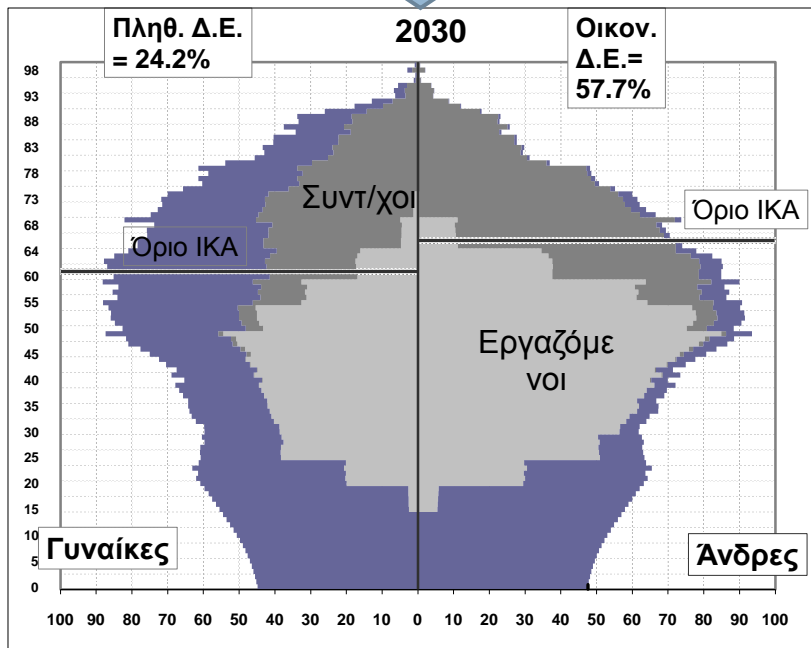
Ανιση κατανομή βαρών
Φτώχεια συνταξιούχων
Επιδείνωση με την κρίση
Αγορές δεν επιτρέπουν
εφησυχασμό του είδους «το
2030 είναι μακριά»

**Επιβάλλουν
αντιμετώπιση τώρα**

Πηγή: Πλ. Τήνιος Ασφαλιστικό: Μια μέθοδος ανάγνωσης, υπό έκδοση
Σεπτέμβριος 2010, εκδόσεις Κριτική

ΠΡΟΒΛΗΜΑ

Πηγή: Πλ. Τήνιος Ασφαλιστικό, μια μέθοδος ανάγνωσης

Απλές προβολές - δείχνουν εκρηκτικό πρόβλημα

- **Αν προεκτείνουμε τις τάσεις**
 - -- το ασφαλιστικό πρόβλημα φαίνεται **τόσο μεγάλο** ώστε να είναι **άλυτο**.
 - Για τον λόγο αυτό και παραπέμφθηκε στο μέλλον.
 - **Επισώρευση** προβλημάτων.
- Αν λάβουμε υπόψη κάθε μια από τις παραμέτρους του συστήματος, η προσαρμογή μοιάζει εξωπραγματική
 - Π.χ. Όρια ηλικίας, εισφορές, ύψος σύνταξης
- → Τα τρία 'ΔΕΝ' του ασφαλιστικού.
- →→ **ΑΔΙΕΞΟΔΟ** – προσπάθεια να χρεωθεί αλλού η λύση.

Ο αναστοχασμός δείχνει την διέξοδο

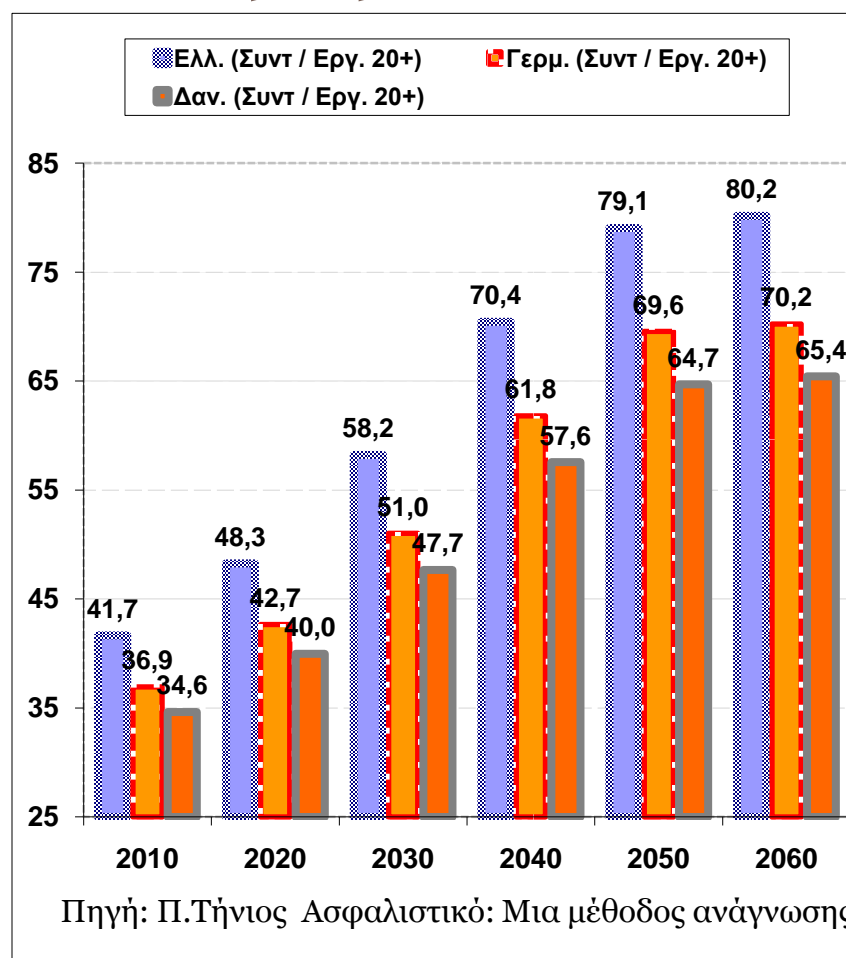
- Η τυραννία της Απλής Μεθόδου των Τριών:
 - **Κρατάμε σχέσεις σταθερές και προεκτείνουμε**
 - Το μέλλον μοιάζει όσο περισσότερο με το παρελθόν.
- Αποκρύπτει δυνατότητες και διόδους διαφυγής
 - Διαφορετικοί άνθρωποι, σχέσεις αλλάζουν, αλλαγές σε θεσμούς και συμπεριφορά
- Αν σκεφτούμε 'έξω από το κουτί' θα διευρύνουμε τις επιλογές μας.
- Ως προς το ασφαλιστικό:
 1. **Δεν θα λυθεί ποτέ από μέσα από την ασφάλιση**
 - Μέτρα διάσωσης επιτείνουν την απαξίωση
 - Διεύρυνση της συζήτησης και αναζήτησης
 2. **Αναζήτηση μιας νέας ισορροπίας μεταξύ γενεών**
 - Ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο.

ΑΡΩΓΗ ΣΤΗ ΝΕΑ ΓΕΝΙΑ ΩΣΤΕ ΝΑ ΣΗΚΩΣΕΙ ΒΑΡΗ

Τρία παραδείγματα διεξόδων:

1. Περισσότερη απασχόληση

- Τι θα γινόταν αν **ως δια μαγείας** δούλευαν οι Έλληνες και οι Ελληνίδες όπως στην Γερμανία ή στην Δανία;
- Σαν ΓΕΡΜΑΝΙΑ – κερδίζουμε 10 χρόνια. + 1 ΤΕΒΕ ασφαλισμένων
- Σαν ΔΑΝΙΑ – κερδίζουμε 15 χρόνια + 1 ΙΚΑ ασφαλισμένων.
- ΑΛΛΑ:
 - Δεν υπάρχει μαγεία ούτε μάγισσες
 - Απαιτείται **ευελιξία** στην αγορά εργασίας + **προσφορά** υπηρεσιών
- **Αντικείμενο για μεγαλύτερους σε ηλικία εργαζόμενους;**

Τρία παραδείγματα διεξόδων:

2. Πιο παραγωγική γενιά εργαζομένων

- Πώς ο κάθε εργαζόμενος του μέλλοντος θα στηρίξει περισσότερους συνταξιούχους
 - **Μόνο αν γίνει πιο παραγωγικός.**
- **Αρα: απαιτούνται περισσότερες επενδύσεις σε:**
 - 1. Ανθρώπινο κεφάλαιο – εκπαίδευση, επανακατάρτιση (αλλαγές πορείας)**
 - 2. Υλικό κεφάλαιο – επενδύσεις + διάρθρωση παραγωγής**

Άρα απαιτείται (α) αύξηση της ροπής για αποταμίευση των μεγαλύτερων ώστε οι νεότεροι να έχουν περισσότερο κεφάλαια και (β) επιχειρηματικά σχέδια.

Πώς; Αντί να δανειζόμαστε από την επόμενη γενιά πρέπει να την προικίσουμε.

Αλλαγές στην χρηματοδότηση της κοινωνικής ασφάλισης έχουν να παίξουν ρόλο στην αντιστροφή αυτή.

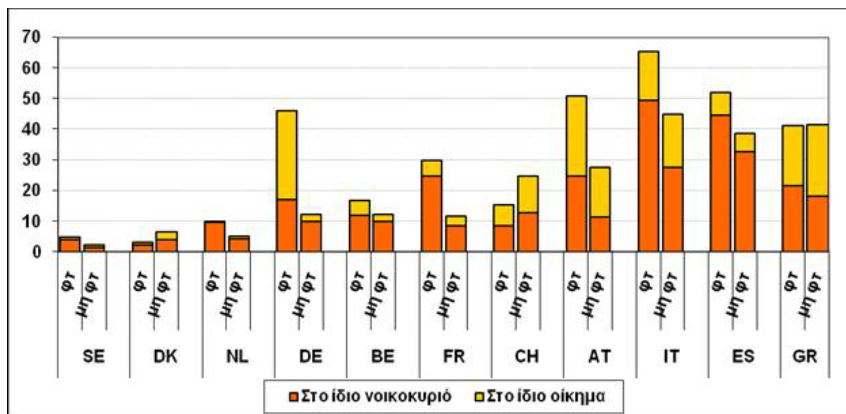
Τρία παραδείγματα διεξόδων:

3. Μακροχρόνια φροντίδα

- Ενασχόληση με ασφαλιστικό 'τυφλώνει': Παροχή Φροντίδας είναι πιο σημαντικό πρόβλημα για ευημερία. Σχετίζεται και με φροντίδα παιδιών
 - Αριθμός ατόμων 80+ τετραπλασιάζεται.
 - Θα σημαίνει > **καμπίνες σε κρουαζιέρες ή > κατάκοιτοι;**
 - **Ουδείς γνωρίζει.**
- Θέμα σύνθετο. Αναζητείται νέο σημείο ισορροπίας :
 - **Χρηματοδότηση** υπηρεσιών (ρόλος κοινωνικής/, ιδιωτικής ασφάλισης, ισορροπία άτυπης/ τυπικής φροντίδας)
 - **Παροχή** υπηρεσιών (Ποιος, πώς, πού, ποιότητα)
 - **Ζήτηση** υπηρεσιών (ρόλος οικογένειας, Κράτος, ποιος ελεγχει;)
- Κίνδυνος αποκλεισμών αποτελεσματικών λύσεων λόγω ιδεολογικών αγκυλώσεων
 - **Κρίσιμος ρόλος γυναικών 50-65** (γενιά 'σάντουιτς' - που προσέχουν γονείς και εγγόνια).

Διαγενεακές σχέσεις στο δείγμα ατόμων 50+ SHARE

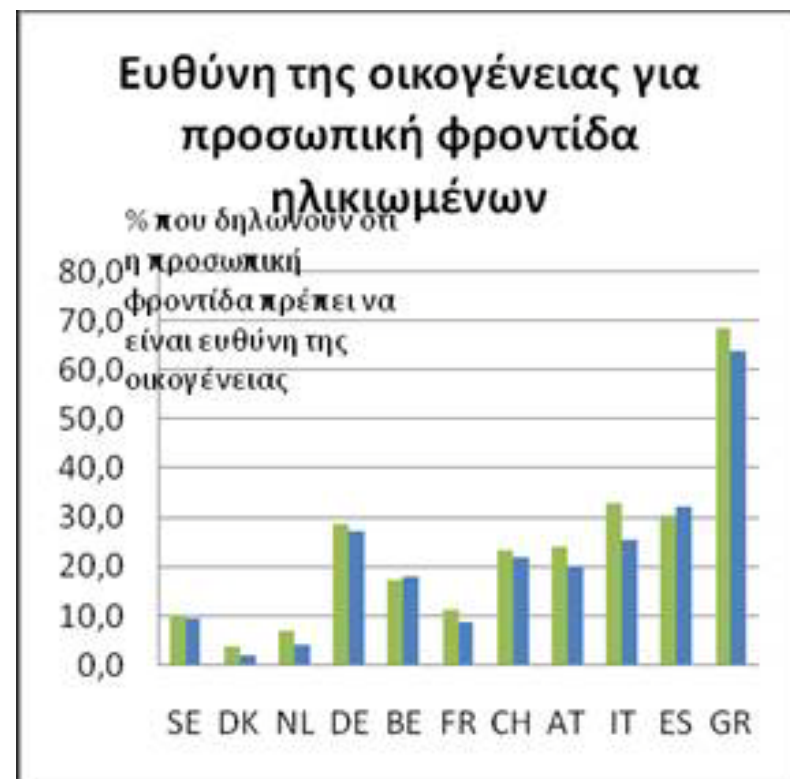
Φτώχεια και συγκατοίκηση στην Ευρώπη – άτυπη προστασία

Οι φτωχοί 50+ στον Νότο ζουν πιο συχνά με τα παιδιά τους. Στο ίδιο κτίριο στην Γερμανία και Αυστρία

Πηγή: Ζωή 50+ σελ 284, 289.

Στον Νότο δεν είναι επιθυμητή η ανάμειξη του κράτους – οι φτωχοί πιο δύσπιστοι

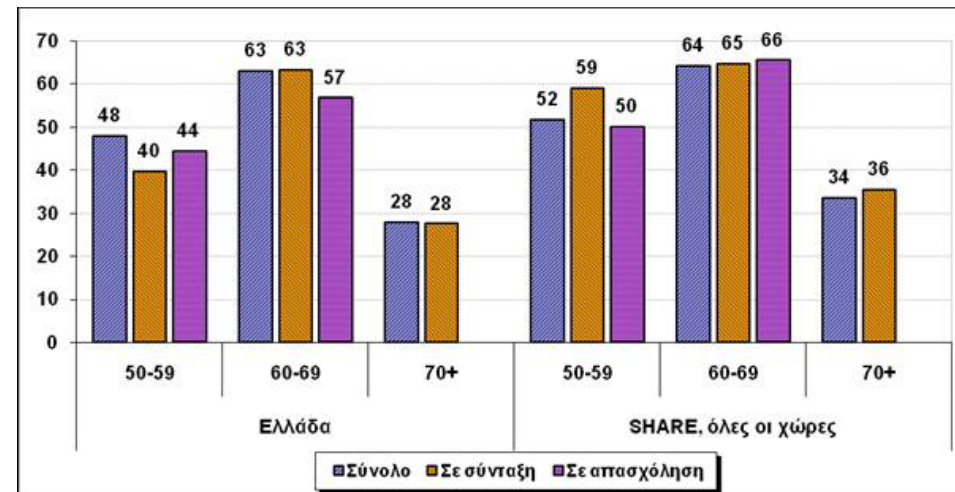

Διαγενεακές σχέσεις στο δείγμα ατόμων 50+ SHARE: 2

Η φροντίδα των εγγονών σημαίνει διαφορετικά πράγματα Βορρά/Νότο.
Ένταση φροντίδας μεγαλύτερη στον Ν.

Ποσοστό ατόμων που φρόντισαν τα εγγόνιά τους (κάτω των 15 ετών) τακτικά ή περιστασιακά					Συχνότητα φροντίδας
	Σύνολο (50+)	50-64	65-74	75+	Σχεδόν καθημερινά
Σκανδιναβικές χώρες	64,3	72,0	66,3	21,7	3,5
Χώρες Ηπειρωτικής Ευρώπης	56,0	65,0	54,3	24,9	14,8
Χώρες Νότιας Ευρώπης	46,6	52,7	50,3	21,7	46,8
Ελλάδα	58,1	71,8	57,4	23,7	43,2
Όλες οι χώρες	53,6	62,1	53,9	23,4	22,9

Η γενιά 'σάντουιτς' 50-69

% ατόμων που φροντίζουν γονείς και/ή εγγόνια (δείγμα περιορίζεται σε αυτούς που έχουν γονείς και/ή εγγόνια <10 ετών)

Πηγή: Ζωή 50+, σελ 381, 382

Συμπέρασμα: Λύσεις *υπάρχουν* - αλλά πρέπει να αναζητηθούν / προσαρμοστούν

Χαρακτηριστικό των τριών παραδειγμάτων

- Λύσεις **θα έπρεπε** να υπάρχουν –
 - **Νέες σχέσεις** μεταξύ των γενεών
 - **Αλλαγές** στις συμπεριφορές και στους θεσμούς
- Όμως, οι λύσεις πρέπει να **αναζητηθούν** + να **προσαρμοστούν** στις συνθήκες της Ελλάδας
- Οι λύσεις **αποκρύπτονται** από τους σημερινούς θεσμούς.
 - Απαιτείται **χρόνος, έρευνα, εργασία**
- Πρέπει να ξαναγεμίσουμε την κενή εργαλειοθήκη ιδεών
 - Αναζήτηση ιδεών εκεί που υπάρχουν.
 - **Μελέτη της γήρανσης του πληθυσμού** + προσαρμογών.

Αξιοποίηση χρόνου 'έκτακτης ανάγκης' για να σκεφτούμε τι θα γίνει 'Μετά το Μνημόνιο'

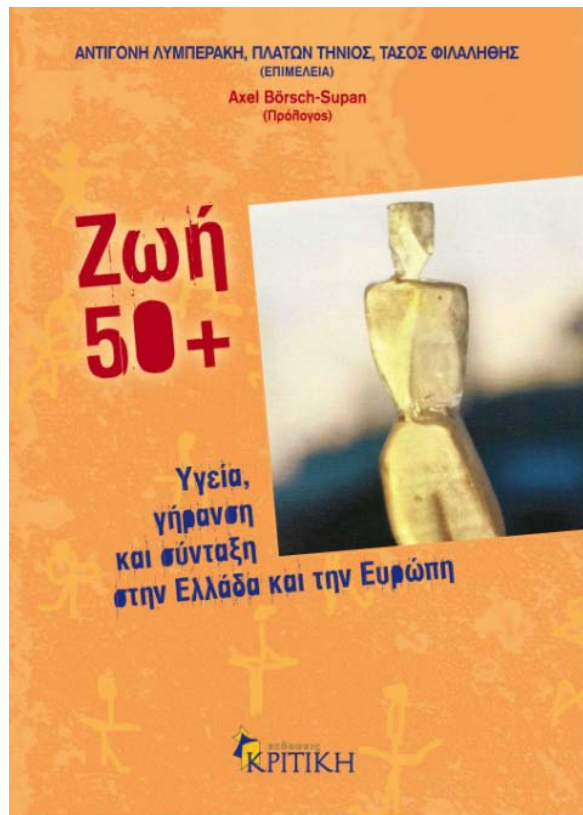
- Προς τα πού θα πορευτούμε; ;; Πώς;;;

Πώς θα διακρίνουμε τις λύσεις; Τα διευρωπαϊκά στοιχεία για άτομα 50+ SHARE

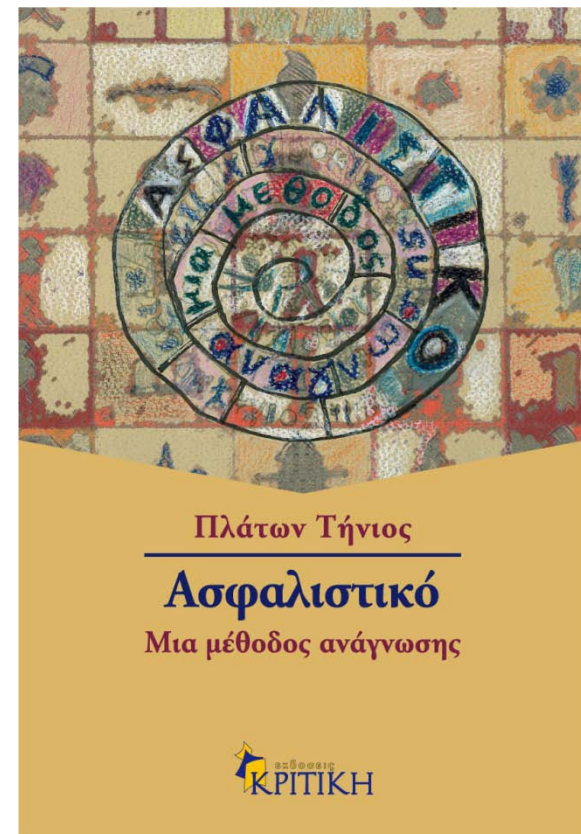
Τα στοιχεία του **Survey of Health Ageing and Retirement in Europe (SHARE) 50+**

- 1. Είναι διεπιστημονικά.** Η γήρανση του πληθυσμού απαιτεί ερμηνεία και ανάλυση από πολλές επιστήμες ταυτόχρονα:
 - **Ιατρική** (φυσική κατάσταση), **Ψυχιατρική και Ψυχολογία** (τρόποι ζωής), **Οργάνωση Υγείας, Κοινωνιολογία** (οικογένεια), **Οικονομία** (οικονομική κατάσταση, συνταξιοδότηση, δημοσιονομικά).
- 2. Είναι διεθνώς συγκρίσιμα.**
 - Αξιοποιώντας **συγκρίσιμα** στοιχεία από πολλές χώρες με διαφορετικά συστήματα εκτιμώνται διαρθρωτικές σχέσεις.
 - η Ευρώπη ως 'οιονεί' αποθετήριο καλών πρακτικών
- 3. Έχουν διαχρονική δομή.** Έρευνα τύπου πάνελ - παρακολουθούνται τα ίδια άτομα επί σειρά ετών για να εκτιμηθεί
 - i.** η επίπτωση της αλλαγής γενιάς (κοόρτης) -
 - Οι **'Γιαγιάδες της Πίνδου'** (60ρες γεννηθείσες 1920) και οι **'Γιαγιάδες του Πολυτεχνείου'** (60ρες γεννηθείσες 1950) **διαφέρουν.**
 - ii.** η αντίδραση ατόμων σε **αλλαγές και γεγονότα** όπως μια αρρώστια ή, η συνταξιοδότηση και η διακοπή εργασίας κλπ.
 - Το πρώτο κύμα του SHARE συλλέχτηκε το 2004, το 2^ο το 2007, το 3^ο (αναδρομικό) συλλέγεται το 2009 και προβλέπονται και άλλα κύματα ως το 2020.
- **Σημείο καμπή το 2010 – Το SHARE ως ερευνητική υποδομή χρηματοδοτείται από κράτη-μέλη**

Δύο βιβλία στην αναζήτηση λύσεων...

2009

Σεπτέμβριος 2010